

N:o 36.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1879, kl. 7 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående revision af gällande legostadga och i sammanhang dermed stående bestämmelser.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått till sig hänvisad en inom Kammaren af Herr *Anders Persson* väckt motion, N:o 84, deri motionären anför, att redan länge brister i legostadgan varit både kända och erkända. Vid sådant förhållande härledde sig, i motionärens tanke, den omständighet, att statsmakterna icke med något större allvar tagit denna stadga i nogare skärskådande, utan låtit bristerna kvarstå, åtminstone i någon mån deraf, att man ansett tillfället till förändringar hittills mindre gynnsamt under tider, då arbetskrafterna, i följd af de storartade företagen och den raska utvecklingen af näringslivet i öfrigt, inom landet varit starkt anlitade och en dock ingalunda i lag medgifven "frihet" på många ställen gjort sig gällande och framalstrat sjelfsvåld och ringaktning för ingångna aftal. Nu, då uti omförmälda hänseende en stark reaktion inträdt och syntes komma att må hända för en längre framtid fortfara samt göra öfvergången från den gamla till en nyare och tidsenligare lagstiftning i ämnet mindre svår för arbetsgifvarne, funne motionären tiden vara inne för vidtagande af de behöfliga förändringarna. Motionären fäster uppmärksamheten å flera delar af legostadgan, hvilka syntes företrädesvis erfordra en revision, och förordar på anförda skäl införande af s. k. tjenstehjonsböcker, helst

fullkomlig, men åtminstone större frihet än nu för kontrahenterne i bestämmande af tiden för legoafstalets bestånd, den allmänna flyttningstidens framflyttande till den 14 Mars, inskränkning i antalet frihetsdagar å landet, äfvensom skärpta bestämmelser om tjenstehjons skyldighet att vid afflyttning från en till annan församling medföra vederbörligt prestbetyg i och för mantalsskrifning. Motionären framhåller vidare motsägelsen deruti, att, då enligt gällande fabriks- och handtverksordning den, som skall lära sig ett handverk eller yrke, icke kan tvingas kvarstanna hos arbetsgifvaren längre än tre år, deremot enligt legostadgan för den vanlige arbetstagaren legotiden kan blifva dubbelt så lång, enär, enligt nämnda stadga, omyndig icke utan föräldrars eller förmyndares tillstånd får, förr än han fyllt tjuguetår, uppsäga den tjänst, de åt honom utsett. Med hänsyn till frågans stora omfattning, helst den stode i sammanhang med åtskilliga andra stadganden, såsom i främsta rummet med tiden för mantalsskrifningarna, samt dess stora vikt och betydelse, som betingade en grundlig utredning, hade motionären trots densamma böra hänskjutas till Kongl. Maj:ts åtgärd, och hemställer derföre, "att Riksdagen i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t anbefalla revision af gällande legostadga och i sammanhang dermed stående stadganden, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, som efter nådig pröfning Kongl. Maj:t kan finna af omständigheterna påkalladt".

Frågan om ändringar i eller omarbetning af 1833 års legostadga är icke ny. Förslag derom hafva förevarit vid samtliga ståndsriksdagarne efter nämnda stadgas tillkomst med undantag af riksdagarne 1844—1845 och 1865—1866. Den förändring, hvilken, näst den nu till största delen försvunna husagans afskaffande, härvid mest påyrkats, har varit *införande af tjenstehjonsböcker*. Sedan förslag derom varit hos Rikets Ständer framställda vid riksdagarne 1850—1851, 1853—1854 och 1856—1858, utan att föranleda någon vidare åtgärd, beslöt 1859—1860 årens Riksdag en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 11 Augusti 1860; deruti Rikets Ständer förklarade sig anse dylika böcker böra medföra den fördelen, att åt de betyg, ett tjenstehjon erhållit, kunde beredas större tillförlitlighet, i det att den ene husbondens uppgift kontrollerades i det väsentliga af alla de öfriges, i stället att man för närvarande icke vågade skänka förtroende åt de vanliga orlofssedlarna, som sällan innehölle fullt sanningsenliga uppgifter beträffande tjenstehjonens uppförande och användbarhet; och hyste Rikets Ständer derjemte den öfvertygelsen, att de ifrågavarande böckerna, hvilka icke kunde anses såsom någon egentligen ny inrättning, utan endast såsom en af förändrade tidsförhållanden påkallad bättre anordning i afseende på värden af de betyg, som, under namn af orlofssedlar, det redan efter äldre

författningar åläge tjenstehjon att icke undandölja, tillika skulle kraftigt motverka den vanart, som i senare tider hade uppenbarat sig i en betänklig utsträckning, nemligen förfalskning af orlofsedlar. Då emellertid de detaljerade föreskrifter, som blefve nödiga, derest införandet af nämnda böcker skulle komma att ega rum, vore, i anseende till den omarbetning af gällande legostadga, som i de härmed sammanhang egande delar blefve nödvändig, af större omfattning, än att Rikets Ständers öfriga arbeten medgifvit utarbetandet af ett fullständigt förslag i sådant hänseende, hade Rikets Ständer ansett sig böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och Rikets näst derefter sammanträdande Ständer meddela förslag till införandet, i stället för de brukliga orlofsedlarne, af s. k. tjenstehjonsböcker af i den underdåniga skrifvelsen närmare omförmäld beskaffenhet. Denna Rikets Ständers skrifvelse blef den 2 November 1860 i statsrådet anmäld, och beror ärendet fortfarande på Kongl. Maj:ts vidare pröfning.

Utskottet, som för sin del instämmer i hvad nu anförda Rikets Ständers skrifvelse innehåller, finner sålunda införande af s. k. tjenstehjonsböcker i stället för orlofsedlarne vara en af de mest påkallade reformer beträffande nu gällande bestämmelser om legoaftal, och Utskottet hemtar för denna åsigt ytterligare stöd i den omständighet, att dylika böcker redan länge varit i andra länder införda, såsom i *Preussen* (Verordnung wegen Einführung von Gesinde-Dienstbüchern den 29 September 1846); *Österrike* (Dienstboten-Ordnung für das Erzherzogthum Oesterreich unter der Ems den 22 Januari 1877 §§ 31—38); *Sachsen* (Gesinde-Ordnung den 10 Januari 1835, §§ 9—15); *Ungarn* (XIII Gesetz-Artikel 1876, §§ 69—78, jemförda med §§ 79—81); *Frankrike* (Ordonnance concernant les livrets de domestiques den 1 Augusti 1853), samt *Danmark* (Tyendelov den 10 Maj 1854, §§ 51—63).

Lika med motionären anser Utskottet vidare vid legoaftal större frihet i aftalsrätten rörande tiden för aftalets bestånd kunna kontrahenterne medgifvas, skärpta bestämmelser erforderliga för utöfvande af kontroll å tjenstehjons flyttning ur en till annan församling, och lika litet någon giltig anledning kunna anföras, hvarför antalet fridagar skulle vara olika i stad och på landet, som någon rättsgrund förefinnas för det stadgande i 48 § af legostadgan, hvarigenom tjenstehjon kan tvingas att på grund af legoaftal med en person på samma villkor tjena hos en annan, med hvilken han aldrig aftalat och i hvars tjänst han måhända aldrig skulle vilja frivilligt träda.

Utskottet delar deremot icke obetingadt motionärens åsigt, att den allmänna flyttningstiden borde framflyttas till den 14 Mars. Den nuvarande flyttningstiden kan möjligen för de södra delarne af riket medföra olägenheter, men

beträffande landet i öfrigt hafva icke, åtminstone hvad Utskottet känner, några större dylika försports.

Beträffande den af motionären ifrågasatta revision af legostadgan i dess helhet, så föreslog redan 1862—1863 års Lag-Utskott, med anledning af flere i ämnet väckta motioner, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och Rikets näst sammanträdande Ständer meddela förslag till ny legostadga. Såsom skäl för denna hemställan anförde Utskottet, att genom den förändring i åsigt rörande förhållandet mellan husbönder och tjenstehjon, en senare tid medfört, enligt hvilka åsigt det patriarkaliska förhållandet dem emellan kunde anses hafva upphört och öfvergått till ett mera juridiskt, genom de förändringar i bestämmelserna om laga försvar, som Kongl. förordningen den 29 Maj 1846 om försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer innehölle, samt genom de tid efter annan vidtagna förändringar i sjelfva legostadgan, densamma hade förlorat det inre sammanhang och den sjelföfverensstämmelse, en lag borde ega, och stadganden, grundade på helt olika principer, deri numera hade plats bredvid hvarandra. Ett sådant förhållande kräde ovillkorligen rättelse, och behovet häraf hade såväl vid den nämnda som flera föregående riksdagar framkallat en mängd motioner; men just emedan de principer, hvarpå 1833 års legostadga hvilade, vore snart sagdt motsatta nu gällande åsigt i detta hänseende, ansåge Utskottet partiella förändringar i densamma mindre lämpliga, enär de alltid kvarlemnade något af det utdömda gamla. De framställda yrkandena om en fullständig omarbetning af legostadgan syntes derföre Utskottet fullt berättigade. Utskottets hemställan, som bifölls af Ridderskapet och Adeln samt Borgareståndet, blef visserligen af Preste- och Bondestånden afslagen, men femton års ytterligare erfarenhet torde icke hafva i allmänhet jäfvat rättigheten af de åsigt, som 1862—1863 års Lag-Utskott uttalat.

Utskottet kan derföre hänföra sig till de redan då framställda motiv, när Utskottet nu, med anledning af förevarande motion, vördsamt hemställer, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och Riksdagen meddela förslag till förändrade lagstadganden angående legoafstal.

Stockholm den 8 Maj 1879.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. GEGERFELT.

Reservation:

af Herr *Magnus Jonsson*.

Herr *Torpadié* har begärt få här antecknadt, att han varit hindrad öfvervara justeringen af detta utlåtande.

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1879, kl. 7 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, med anledning af Kamrarnes återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 46, öfver väckta motioner om upphäfvande af Kongl. förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864 jemte andra dit hörande författningar.

Sedan inom Första Kammaren Herr *N. S. von Koch* i motion N:o 11 föreslagit aflåtande af en underdånig skrifvelse med anhållan, att de stadganden, hvika uti förordningen den 6 Augusti 1864 samt särskildt för Stora Kopparbergs län uti kungörelsen den 18 Februari 1859, jemte andra, ännu gällande författningar, vore meddelade i fråga om besutenhet såsom vilkor för hemmans klyfvande, jemte rättighet att lösa s. k. obesuten del, måtte förklaras hafva upphört att vara gällande, samt inom Andra Kammaren Herr *Per Nilsson* i Espö uti afgifven motion, N:o 81, påyrkat, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att förordningen angående grunderna och villkoren